

Η ψηφιακή βιβλιοθήκη του Instituto Cervantes: μοντέλο επιλογής για το ηλεκτρονικό βιβλίο και τη διαχείριση της συλλογής¹

Ana Cristina Gonzalo Iglesia

Βιβλιοθηκονόμος του Instituto Cervantes de Madrid

Instituto Cervantes. Διεύθυνση Πολιτισμού. Τμήμα Βιβλιοθηκών και Τεκμηρίωσης

cristina@cervantes.es

Το Δίκτυο Βιβλιοθηκών του Instituto Cervantes (RBIC) είναι το μεγαλύτερο δίκτυο ισπανικών βιβλιοθηκών στο εξωτερικό. Με παρουσία σε περισσότερες από σαράντα χώρες, στις πέντε ηπείρους, οι βιβλιοθήκες του δικτύου αποτελούν ένα μοναδικό τόπο αναφοράς για τον Πολιτισμό και τα Γράμματα της Ισπανίας και της Λατινικής Αμερικής.

Οι βιβλιογραφικές συλλογές και οι υπηρεσίες τους σκοπό έχουν να χρησιμεύουν ως υποστήριξη στη διδασκαλία της ισπανικής γλώσσας και να προσφέρουν μια σύγχρονη, αντιπροσωπευτική και ισορροπημένη οπτική της πραγματικότητας των ισπανόφωνων χωρών.

Τα περισσότερο εκπροσωπούμενα είδη σε αυτές είναι η γλώσσα και η εφαρμοσμένη γλωσσολογία, καθώς επίσης και η λογοτεχνία, η ιστορία, η τέχνη, η μουσική και ο κινηματογράφος, σε όλων των ειδών τις μορφές.

Επίσης δημιουργούνται τμήματα παιδικής λογοτεχνίας και κόμικς, που έχουν σημειώσει μεγάλη ζήτηση σε ορισμένα κέντρα και σημαντικές συλλογές αναφοράς.

Λόγω της διεθνούς διάστασης των βιβλιοθηκών και της ιδιότητάς τους ως χώρου πολυπολιτισμικής συνάντησης, στους πόρους τους συγκαταλέγονται έργα όχι μόνο στην ισπανική αλλά και στις άλλες επίσημες γλώσσες (καταλανικά, γαλιέγο, εουσκέρα) καθώς και στις γλώσσες των χωρών όπου

---

¹ Απόσπασμα από το άρθρο: “La biblioteca digital del Instituto Cervantes: modelo de selección para el libro electrónico y gestión de la colección”, *BiD: textos universitaris de biblioteconomia i documentació*, núm. 30 (juny 2013) <http://bid.ub.edu/pdf/30/es/gonzalo.pdf>

Μετάφραση στα Ελληνικά: Μαρία Σταματοπούλου

υπάρχει κάποια από τις βιβλιοθήκες του δικτύου: έργα των αντιπροσωπευτικότερων συγγραφέων υπάρχουν μεταφρασμένα και στις γλώσσες των χωρών υποδοχής.

Ηλεκτρονική βιβλιοθήκη

Το Instituto Cervantes από την ίδρυσή του έχει επενδύσει στις πιο προηγμένες τεχνολογίες της πληροφορίας. Η εργασία σε ένα δίκτυο γεωγραφικά διεσπαρμένο και με ένα πολύ μεγάλο αριθμό εξ αποστάσεως χρηστών ευνόησε την εφαρμογή υπηρεσιών online και τη δημιουργία μιας βιβλιοθήκης ανοιχτής όλες τις μέρες του χρόνου, όλες τις ώρες και προσβάσιμη από οπουδήποτε.

Μετά την προσφορά πάγιων πόρων όπως έργα αναφοράς, ψηφιακά περιοδικά, σύνδεση με βάσεις δεδομένων και ηχοβιβλία, τον Ιούνιο του 2012 ξεκίνησε η εφαρμογή της υπηρεσίας δανεισμού και λήψης ηλεκτρονικών βιβλίων.

Ο κατάλογος ψηφιακών βιβλίων της βιβλιοθήκης σήμερα περιλαμβάνει περίπου 4.000 έργα σχετικά με τη γλωσσολογία, κλασικά και σύγχρονα λογοτεχνικά έργα ισπανών και λατινοαμερικάνων συγγραφέων, ιστορία, τέχνη και παιδική λογοτεχνία σε μορφή βιντεο-αφήγησης, που έχουν εμπλουτιστεί πρόσφατα και με καινούργιους τίτλους.

Η υπηρεσία προσφέρει τη δυνατότητα λήψης έργων, ελεύθερων πνευματικών δικαιωμάτων, που οι χρήστες μπορούν να διατηρήσουν στις συσκευές τους, την ανάγνωση σε streaming ή τον δανεισμό (προσωρινή λήψη) τίτλων που υπόκεινται σε copyright.

Οι συνηθέστερες διαθέσιμες μορφές είναι: το pdf, και το epub. Σύντομα θα ενταχθούν αρχεία σε μορφή MP3, MP4 και βίντεο.

Έχουμε φροντίσει ώστε το σύστημα να είναι συμβατό με τις περισσότερες συσκευές ανάγνωσης, υπολογιστές αλλά και e-readers, tablets και smartphones, έχοντας υπόψη και τη συσκευή Kindle του Amazon.

Όσο αφορά στα έργα που υπόκεινται σε δανεισμό, αποκτώνται τόσο κατάλογοι όσα είναι και τα αντίτυπα που θέλουμε να βρίσκονται σε κυκλοφορία. Με αυτό τον τρόπο, ο δανεισμός των ηλεκτρονικών βιβλίων λειτουργεί κατά τρόπο αναλογικό με τα τυπωμένα βιβλία.

Η πλατφόρμα χρησιμοποιεί το DRM του Adobe Content Server και το σύστημα streaming για την προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων και των λοιπών δικαιωμάτων των τίτλων του περιεχομένου καθώς και των προσβάσεων και των προθεσμιών δανεισμού.

Ο τομέας του ηλεκτρονικού βιβλίου στην Ισπανία

Στην Ισπανία από το 2009 ο θεσμός του ηλεκτρονικού βιβλίου γνωρίζει μια σταδιακή αν και ακόμη δειλή αύξηση σε ό,τι αφορά στην εμπορική εκμετάλλευση των ηλεκτρονικών βιβλίων με καταγραφές που αποτελούν το 2,8% του συνόλου των καταγραφών του τομέα (με 20% αντίστοιχα στις ΗΠΑ). Τα εντυπωσιακότερα αποτελέσματα καταγράφηκαν το 2012.

Οι διάφοροι φορείς δίνουν μεγάλη ώθηση στις ηλεκτρονικές εκδόσεις και έχει καταβληθεί μεγάλη προσπάθεια ψηφιοποίησης των δικών τους εκδόσεων, που παρουσιάζονται μέσα από τις σελίδες και τους καταλόγους τους.

Παρόλα αυτά, οι εκδοτικοί οίκοι της Ισπανίας βαδίζουν με μεγάλη προσοχή φοβούμενοι αφενός την πιθανή απώλεια της έντυπης αγοράς και τον φόβο για την πειρατεία και αφετέρου εξαιτίας μιας καθόλου σύγχρονης νομοθεσίας.

Στην περιορισμένη προσφορά τίτλων θα πρέπει να προσθέσουμε μια ανεπαρκή και διεσπαρμένη διανομή, γεγονός που επιβραδύνει την ανάπτυξη του τομέα και δυσχεραίνει την προσφορά για τις βιβλιοθήκες.

Παρατηρούμε λοιπόν αφενός έλλειψη επίκαιρων περιεχομένων και αφετέρου ένα ελάχιστα εξελιγμένο εμπορικό σύστημα για το ηλεκτρονικό βιβλίο. Γενικά, στην Ισπανία ο εκδοτικός κόσμος ακόμη δεν έχει αντιδράσει στις αλλαγές των καταναλωτικών συνηθειών.

Επίσης, πολλές από τις προτάσεις που γίνονται σήμερα στις βιβλιοθήκες περιλαμβάνουν περιορισμούς σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να χρησιμοποιούνται τα ηλεκτρονικά βιβλία. Οι νέες κυκλοφορίες συνήθως δεν είναι διαθέσιμες προς δανεισμό, δεν επιτρέπεται ο δανεισμός μεταξύ βιβλιοθηκών και υπάρχει πολύ μικρή εξέλιξη π.χ. σε θέματα μεθοδολογίας της ισπανικής ως ξένης γλώσσας (ELE).

Παρά το γεγονός ότι αυτή η αντίληψη σιγά σιγά αλλάζει, η πλειοψηφία των εκδοτών αδυνατεί να αξιολογήσει τα πλεονεκτήματα που μπορεί να τους προσφέρει η βιβλιοθήκη ως πελάτης: το πρώτο από αυτά είναι ότι οι βιβλιοθήκες, παρουσιάζοντας τα ηλεκτρονικά βιβλία ενθαρρύνουν τη χρήση τους, αποτελώντας τη σημαντικότερη κινητήρια δύναμη για τη διάδοση μιας ψηφιακής αγοράς που κάνει τα πρώτα της βήματα και που αναμφίβολα έχει σπουδαίο μέλλον.

Τι μοντέλο διαχείρισης του Δικτύου Βιβλιοθηκών Cervantes

Προκειμένου οι τίτλοι των ηλεκτρονικών βιβλίων που προσφέρονται να συνάδουν με την πολιτική ανάπτυξης των συλλογών του Δικτύου Βιβλιοθηκών Cervantes και να διατηρηθεί η λογική ενότητα

με τους στόχους του Ινστιτούτου, αντί άλλων επιλογών όπως η συνδρομή, τελικά αποφασίστηκε η επιλογή τίτλου προς τίτλο από διάφορες πηγές και η συνεχής αγορά ή δωρεάν ένταξη των περιεχομένων.

Αυτό το μοντέλο διαχείρισης εφαρμόζεται τόσο για τα έργα που είναι ελεύθερα δικαιωμάτων και εντάσσονται, όσο και για τις νέες κυκλοφορίες και τα έργα με copyright.

Πρόκειται για μια υπηρεσία με αφετηρία μια ιδιαίτερη και εξειδικευμένη ως προς τα περιεχόμενα και τα κριτήρια επιλογής της, ψηφιακή βιβλιοθήκη. Η διαχείριση γίνεται απευθείας μέσω των εκδοτών και διανομέων στην Ισπανία και στις άλλες χώρες.

Μια δυσκολία που απορρέει από αυτό το σύστημα επιλογής είναι το ότι, καθώς υπάρχουν πολυάριθμες πηγές για λογοτεχνικά έργα με δικαιώματα, η προσφορά διαθέσιμων νέων κυκλοφοριών σε ηλεκτρονική μορφή για βιβλιοθήκες είναι περιορισμένη.

Το Instituto Cervantes με προοπτική την ενθάρρυνση αυτής της προσφοράς και τη μείωση του κόστους προτείνει στους εκδότες ορισμένα οφέλη, θεωρώντας τις βιβλιοθήκες μας ως φορείς για τη διάδοση και προώθηση του ηλεκτρονικού βιβλίου εντός και εκτός των συνόρων μας. Προς αυτή την κατεύθυνση βρίσκεται σε διαπραγματεύσεις με τους εκδότες, προκειμένου μαζί να ορίσουν links στις βιβλιογραφικές καταγραφές που θα διευκολύνουν την πώληση ηλεκτρονικών βιβλίων, κατευθύνοντας τους χρήστες από τις σελίδες μας στους εμπορικούς τους καταλόγους.

Από την άλλη πλευρά, οι εκδότες θα ωφεληθούν από τις εκστρατείες διάδοσης και διαφήμισης που κάνουν οι βιβλιοθήκες του Instituto Cervantes: ενημερωτικά δελτία, εκστρατείες για τα καινούργια μέλη.

Περαιτέρω, μέσα από τη ζήτηση εκ μέρους των χρηστών των βιβλιοθηκών μας, μπορούν να εξαχθούν πληροφορίες και συμπεράσματα σχετικά με την αγορά, που θα αποβούν ιδιαίτερα χρήσιμες στους εκδότες, προκειμένου να βελτιώσουν τα εκδοτικά τους σχέδια.

Μια άλλη πρωτοβουλία που έχει αναληφθεί για να επιτευχθεί η διαθεσιμότητα ηλεκτρονικών βιβλίων στον κατάλογο και να γίνουν πιο βιώσιμες οι υπηρεσίες, είναι η εφαρμογή κοινών προγραμμάτων, στο πλαίσιο μιας θεσμικής έκδοσης, που θα συνδυάζουν τη συνεργασία και το νεωτερισμό και θα δημιουργούν οφέλη για όλους τους συμμετέχοντες.

Μια τέτοια είναι και η περίπτωση της συμφωνίας με τη Γενική Κρατική Διοίκηση, οι εκδόσεις της οποίας υπερβαίνουν τα 50.000 τυπωμένα έργα (το 60% και σε ηλεκτρονική μορφή) και από την

οποία το Instituto Cervantes μπορεί να ζητά όσες ηλεκτρονικές εκδόσεις θεωρεί ενδιαφέρουσες ώστε να τις εντάξει στον κατάλόγο του.